

ЗАПОВІТ ТА ЙОГО СКАСУВАННЯ

Заповіт у цивільному законодавстві розглядається як особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті (стаття 1233 Цивільного кодексу України) (далі – ЦК України). Це односторонній правочин, який складається у письмовій формі із зазначенням місця та часу його складання та посвідчується нотаріально. Заповіт в усній формі і заповіт складений в простій письмовій формі не має юридичної сили.

Порядок посвідчення заповітів, їх зміна та скасування регламентується книгою VI ЦК України, Законом України «Про нотаріат» (далі – Закон) та Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 (далі – Порядок).

Особливістю заповіту, яка відрізняє його від інших правочинів є те, що він вступає в силу тільки після смерті заповідача (спадкодавця). Це і є суттєвою різницею між заповітом і договором дарування, який передбачає вступ у право власності вже після підписання договору.

Право на заповіт має будь-яка фізична особа, наділена цивільною дієздатністю, тобто повнолітня особа, яка розуміє значення своїх дій і може керувати ними.

При посвідченні заповіту від заповідача не вимагається подання доказів, які підтверджують його право на майно, що заповідається. (частина третя статті 56 Закону). Тому заповіт складається і посвідчується нотаріусом зі слів самого заповідача.

Стаття 1234 ЦК України, частина друга статті 56 Закону та підпункт 1.2 пункту 1 глави 3 Порядку встановлюють, що право на заповіт здійснюється тільки особисто, а вчинення заповіту через представника не допускається.

У статті 1248 ЦК України зазначається, що нотаріус посвідчує заповіт, який написаний заповідачем власноручно або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів. Нотаріус може на прохання особи записати заповіт з її слів власноручно або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів. У цьому разі заповіт має бути вголос прочитаний заповідачем і підписаний ним. Якщо заповідач через фізичні вади не може сам прочитати заповіт, посвідчення заповіту має відбуватися при свідках (стаття 1253 Кодексу).

Новелою цивільного законодавства в нотаріальній практиці є секретний заповіт. Це заповіт, зміст якого відомий лише заповідачу. Він подається особою, яка його склала в заклеєному конверті, на якому має бути особистий підпис заповідача. Нотаріус ставить на конверті, у якому міститься секретний заповіт, посвідчувальний напис про посвідчення та прийняття на зберігання секретного заповіту, скріплює його печаткою і в присутності заповідача поміщає його в інший конверт та опечатує. На конверті зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, дата народження заповідача і дата прийняття на зберігання цього заповіту. (підпункт 3.4 пункту 1 глави 3 Порядку).

Право на заповіт поширюється не лише на складання, а й зміну, скасування та складання нового заповіту (стаття 1254 ЦК України). До того ж, громадянин не обмежений у викладенні своєї волі лише в одному заповіті. Закон надає йому можливість скласти й додаткові заповіти, в яких він може передбачити інших спадкоємців, не зазначених у попередніх заповітах. Тут мова йде про різне майно, яке заповідається в різних заповітах або, якщо раніше складеним заповітом спадкодавець розпорядився лише частиною майна, а більш пізнім заповітом розподілив його іншу частину, то такі заповіти після смерті заповідача будуть чинними обидва. Тому в цьому випадку всі заповіти підлягатимуть виконанню при відкритті спадщини.

Одночасно з цим частина п'ята статті 1254 ЦК України встановлює, що заповідач має право у будь-який час внести до заповіту зміни. Ці зміни можуть бути внесені шляхом складання нового заповіту, в якому заповідачем будуть скасовані чи змінені окремі розпорядження попереднього заповіту. В цьому випадку новий заповіт скасовує попередній повністю або у частині, в якій він йому суперечить.

Зміна та скасування заповіту можуть бути здійснені й іншим способом - заявою про зміну та скасування заповіту. Справжність підпису на заяві про скасування чи зміну заповіту повинна бути нотаріально засвідчена.

Зміна та скасування секретного заповіту здійснюються з дотримання загальних правил.

Відомості про заповіти підлягають обов'язковій державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, установленому Положенням про Спадковий реєстр, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 07.07.2011 № 1810/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11.07.2011 за № 831/19569.

**Восьма київська державна
нотаріальна контора**